

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2553. รายงานการประชุมการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

Secretariat of the Convention on Biological Diversity. 2002. Bonn Guidelines on Access to Genetic Resources and Fair and Equitable Sharing of the Benefits Arising out of their Utilization. Secretariat of the Convention on Biological Diversity. Canada.

Secretariat of the Convention on Biological Diversity. 2010. Factsheets in the ABS series. Secretariat of the Convention on Biological Diversity. Canada.

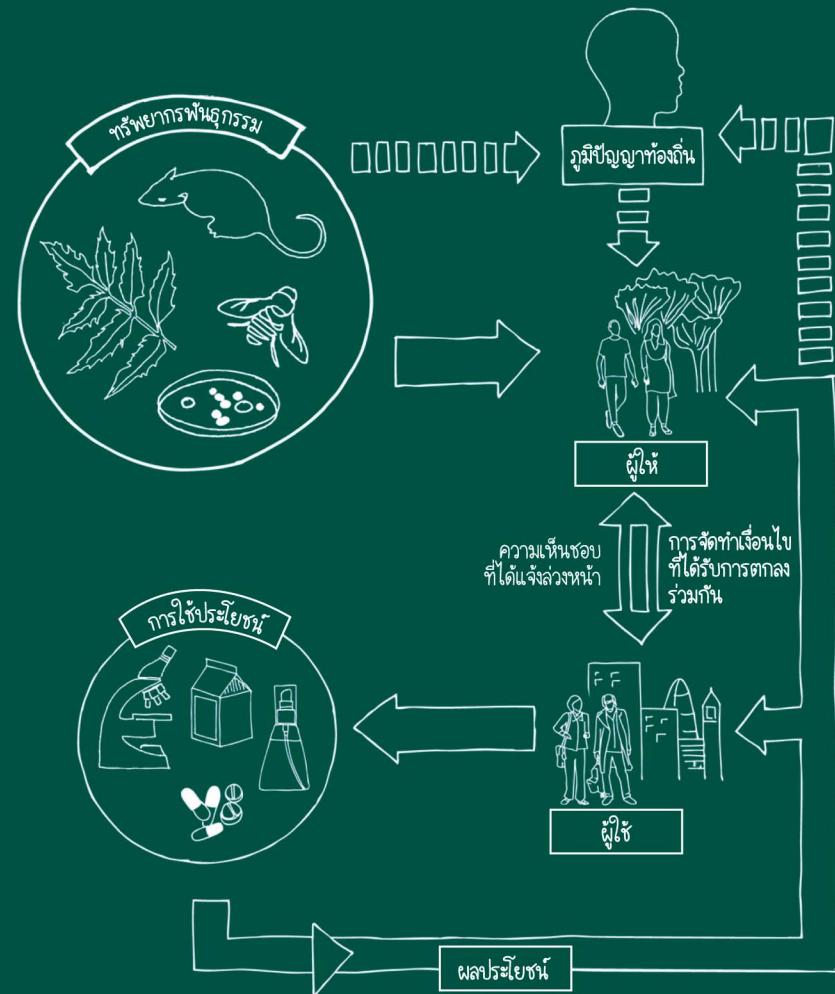
Secretariat of the Convention on Biological Diversity. 2011. Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity : text and annex. Secretariat of the Convention on Biological Diversity. Canada.

พิมพ์ครั้งแรก : มกราคม 2555

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย : สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2265 6564
<http://chm-thai.onep.go.th>

การเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ Access and **B**enefit-**S**haring - **ABS**

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากอดีต - ปัจจุบัน ของ ABS

พฤษภาคม 2543

คณะทำงานเฉพาะกิจ ABS ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามมติสมัชชาภาคีอนุสัญญา CBD สมัยที่ 4 ให้จัดทำร่างแนวทางสำหรับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์

มิถุนายน 2535

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงรีโอ เดอ จาเนโร อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) ได้รับการลงนามจาก 157 ประเทศ

พฤษภาคม 2541

จัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาหลักการแนวทาง และวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ (ABS)

ธันวาคม 2536

อนุสัญญา CBD มีผลบังคับใช้

กุมภาพันธ์ 2547

คณะทำงานเฉพาะกิจ ABS ได้รับมอบหมายจากสมัชชาภาคีอนุสัญญา CBD สมัยที่ 7 ให้ทำหน้าที่ในการจัดทำและเจรจาต่อรองระบอบระหว่างประเทศเรื่อง ABS

กันยายน 2545

ต่อมาในการประชุมสุดยอดด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เห็นชอบให้พัฒนาระบอบระหว่างประเทศเรื่อง ABS ภายใต้กรอบของอนุสัญญา CBD

กันยายน 2545

คณะทำงานเฉพาะกิจ ABS ได้พัฒนาแนวทางที่เกี่ยวข้องกับ ABS ขึ้นมาชื่อว่า แนวทางบอนน์ ซึ่งเป็นแนวทางโดยสมัครใจ ได้รับความเห็นชอบจากการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญา CBD สมัยที่ 6 ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

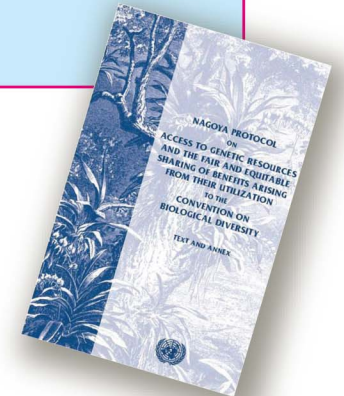
กุมภาพันธ์ 2548 - มีนาคม 2553

คณะทำงานเฉพาะกิจ ABS ได้มีการประชุมรวมทั้งหมด 7 ครั้ง เพื่อจัดทำเนื้อหาของระบอบระหว่างประเทศเรื่อง ABS ซึ่งได้รับการพัฒนาไปเป็นพิธีสารไนงา

ตุลาคม 2553

สมัชชาภาคีอนุสัญญา CBD สมัยที่ 10 เมืองไนงา ประเทศญี่ปุ่น รับรองพิธีสารไนงาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม

การเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ คืออะไร ?

Access and Benefit-Sharing หรือเรียกสั้นๆ ว่า "ABS"

คือ แนวทางในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างบุคคลหรือประเทศที่ใช้ทรัพยากร (ผู้ใช้) และบุคคลหรือประเทศที่ให้ทรัพยากรเหล่านั้น (ผู้ให้)

ABS เกิดขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ (หรืออนุสัญญา CBD) ที่ได้ระบุหลักการเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมว่า ในการนำทรัพยากรไปใช้จะต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม โดยผลประโยชน์เกิดขึ้นอาจอยู่ในรูปแบบของตัวเงินหรือไม่ใช่ตัวเงินก็ได้ ซึ่ง ABS จะเน้นให้ความสำคัญกับผู้ใช้และผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมให้มีความเข้าใจและเคารพตามหลักเกณฑ์เรื่อง ABS ในการดำเนินงานเพื่อใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งภาครัฐจะให้การสนับสนุนโดยการสร้างกรอบแผนงานระดับชาติที่จะก่อให้เกิดการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์โดยเท่าเทียมและยุติธรรมกับทุกฝ่าย

ABS มีประโยชน์อย่างไร

- ◇ ช่วยในประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง โดยเฉพาะประเทศไทย ได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรม โดยมีการสร้างกรอบการดำเนินงานเกี่ยวกับ ABS ที่ชัดเจน
- ◇ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวเงินจะช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาผลงานวิจัย และการฝึกอบรม ส่วนผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- ◇ ABS สามารถนำไปสู่การวิจัยและการพัฒนาของมนุษย์ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ เช่น การใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมในอุตสาหกรรมยา เครื่องสำอาง อาหาร การเกษตร และอื่น ๆ อีกมากมาย

ABS เกี่ยวข้องกับใครบ้าง ?

เช่น หน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศ สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา
เจ้าของที่ดินเอกชน ชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมและชุมชนท้องถิ่น

ผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม

- ◇ ดำเนินการบนพื้นฐานที่ว่า "รัฐมีสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติของตน"
- ◇ จัดทำกฎระเบียบภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมทั้งในระดับประเทศ องค์กร และชุมชน

เช่น องค์กรวิจัยที่มีการสำรวจ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรชีวภาพ
และภาคอุตสาหกรรม

ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม

- ◇ รับผิดชอบในการดำเนินการให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมแก่ผู้ให้

หน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (National Focal Points - NFPs)

- ◇ รับผิดชอบในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ABS เช่น กฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับ ABS และขั้นตอนหรือเอกสารที่จำเป็นในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม

หน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศ (Competent National Authorities - CNAs)

- ◇ รับผิดชอบการอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- ◇ จัดทำ/ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและเงื่อนไขการให้อนุญาต และจัดให้มีข้อตกลงเรื่องแบ่งปันผลประโยชน์

ABS เกี่ยวข้องกับอะไร ?

ABS เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงหรือใช้ทรัพยากรพันธุกรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ที่โดยทั่วไปจะนำไปใช้ในรูปแบบของทรัพยากรชีวภาพ ส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิต หรืออนุพันธ์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น โดย ABS จะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ชิ้นส่วนต่างๆ ทั้งขั้นตอนการวิจัย พัฒนา นวัตกรรม ไปจนถึงการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และได้รับผลประโยชน์ในเชิงการค้า

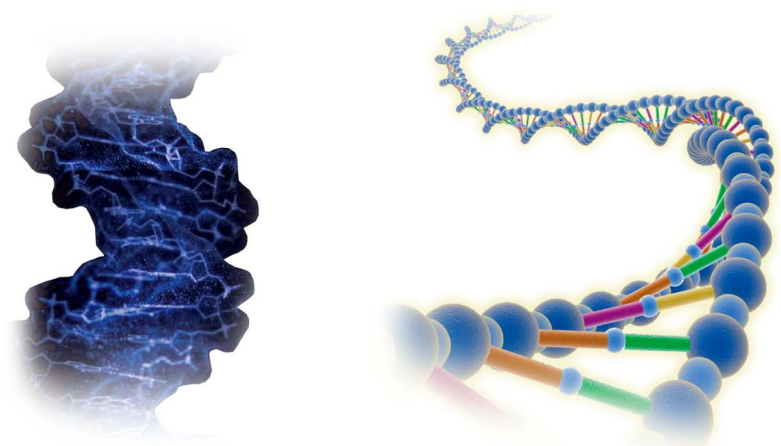
หลักการเบื้องต้นของ ABS

หลักการเบื้องต้นของ ABS

- ◇ รัฐมีสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติของตน จึงมีอำนาจในการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ตามกฎหมายภายในของประเทศนั้นๆ
- ◇ แบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ทั้งผลการวิจัยและพัฒนา และผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์
- ◇ ผลประโยชน์ที่ได้รับ จะต้องนำไปใช้และเป็นแรงจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- ◇ ใช้อำนาจการถ่ายเทเทคโนโลยีให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา
- ◇ การมีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรมของภาคีผู้ให้

เงื่อนไขเกี่ยวกับ ABS

- อนุสัญญา CBD กำหนดเงื่อนไขเรื่อง ABS ไว้ในมาตรา 15 โดยกำหนดให้
- ◇ การเข้าถึงต้องมีการขออนุญาตเข้าถึงตามความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent – PIC)
- ◇ การเข้าถึงที่ได้รับอนุญาตแล้วต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ โดยการจัดทำเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Terms – MAT)

พิธีสารนาโงยา ว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม

พิธีสารนาโงยา คืออะไร?

- ◆ พิธีสารนาโงยา เป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของอนุสัญญา CBD ที่ให้แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม โดยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม
- ◆ ดำเนินการบนหลักการพื้นฐานของการขออนุญาตเข้าถึงความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า (PIC) และเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน (MAT) ตามอนุสัญญา CBD

วัตถุประสงค์

แบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม รวมถึงโดยการเข้าถึงและถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิเหนือทรัพยากรและเทคโนโลยีนั้นและโดยการให้เงินทุนสนับสนุนอย่างเหมาะสม ซึ่งสนับสนุนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและใช้ประโยชน์องค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

ครอบคลุมในเรื่องอะไรบ้าง?

- ◆ ทรัพยากรพันธุกรรมตามที่นิยามไว้ในอนุสัญญา CBD และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม
- ◆ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม

มีความสำคัญอย่างไร?

- ◆ ทำให้เกิดการยอมรับการดำเนินงานที่ชัดเจนในเรื่อง ABS เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะช่วยให้ประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่ยุติธรรมจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม
- ◆ ช่วยลดปัญหาความยากจน และช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากการแบ่งปันผลประโยชน์แก่กัน ทั้งที่อยู่ในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยี การแลกเปลี่ยนงานวิจัย การฝึกอบรม เป็นต้น
- ◆ ช่วยพัฒนางานวิจัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม ทั้งในยา เครื่องสำอาง การเกษตร และอื่นๆ
- ◆ ส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในงานวิจัยที่มีการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งอาจนำไปสู่การค้นพบสิ่งใหม่ๆ
- ◆ สร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ และช่วยให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรพันธุกรรม

สถานะภาพการบังคับใช้

- ◆ ประเทศไทยลงนามพิธีสารนาโงยา เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2555 พิธีสารจะมีผลบังคับใช้หลังจากมีประเทศให้สัตยาบันครบ 50 ประเทศไปแล้ว 90 วัน

เครื่องมือและกลไกที่ใช้ในพิธีสารนาโงยา

A-Access : การขออนุญาตเข้าถึง

- ◆ ขอบเข้าถึงตามความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent - PIC)
- ◆ เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม โดยความเห็นชอบและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ◆ ไม่จำกัดการใช้และการแลกเปลี่ยนตามธรรมเนียมประเพณี
- ◆ พิจารณาให้เป็นไปตามกฎหมายจารีตประเพณี ขันตอนและวิธีปฏิบัติของชุมชน โดยสอดคล้องกับกฎหมายภายใน
- ◆ ส่งเสริมการวิจัยที่สำคัญต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- ◆ กำหนดมาตรการการเข้าถึงที่ง่ายสำหรับการใช้ที่ไม่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์
- ◆ พิจารณาความจำเป็นในการเข้าถึง/แบ่งปันผลประโยชน์อย่างเร่งด่วนในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การระบาดของไข้หวัดนก เป็นต้น

A - Access
การขออนุญาตเข้าถึง

C - Compliance
การปฏิบัติตาม

B - Benefit-sharing
การแบ่งปันผลประโยชน์

B-Benefit Sharing : การแบ่งปันผลประโยชน์

- ◆ แบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม รวมถึงการประยุกต์ใช้ต่อเนื้อและเชิงพาณิชย์ตามเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Terms-MAT)
- ◆ ใช้กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์พหุภาคีระดับโลก ในกรณีที่ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาที่พบได้ในหลายประเทศ และในกรณีที่ไม่มีการขออนุญาตมาก่อน

C-Compliance : จัดให้มีกลไกการปฏิบัติตาม

- ◆ กลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ (Access and Benefit Sharing Clearing-house) เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ABS
- ◆ ใช้เอกสารรับรองการปฏิบัติตาม (certificate of compliance) เพื่อแสดงว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบเรื่อง ABS
- ◆ จัดตั้งจุดตรวจสอบ (check point) เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบเรื่อง ABS ในทุกขั้นตอนของการใช้ประโยชน์ โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่จุดตรวจสอบ อาทิ
 - ◆ ชั้นการวิจัยและพัฒนา: หน่วยงานให้ทุน
 - ◆ ขั้นตอนของนวัตกรรม: หน่วยงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา

ตัวอย่างผลประโยชน์ที่มีการแบ่งปัน

- * ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน (ค่าธรรมเนียม เงินทุนเพื่อการวิจัย การเป็นเจ้าออรวมในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา)
- * ผลประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวเงิน (ผลผลิต การวิจัย/พัฒนา ความร่วมมือในการวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเสริมสร้างสมรรถนะ การฝึกอบรม)

ระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.)

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ

และการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554

- ♦ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับหลักการเรื่อง ABS ของอนุสัญญา CBD
- ♦ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2554 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม 2554 เป็นต้นมา

ใครต้องดำเนินงานตามระเบียบฉบับนี้ ?

หน่วยงานของรัฐที่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพไว้โดยเฉพาะ

หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย หมายความว่า หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืช กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรือกฎหมายอื่นตามที่ กอช. กำหนด

หน่วยงานของรัฐที่ครอบครองทรัพยากรชีวภาพ หมายความว่า หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ศึกษาหรือวิจัย หรือเผยแพร่ หรือครอบครองหรือจำหน่าย ทรัพยากรชีวภาพตามกฎหมาย

ขั้นตอนการขอเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ
ตามระเบียบ กอช. ว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ

